

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/148414,98-urodziny-Wandy-Bortkiewicz-ps-Basia-zolnierza-oddzialow-Polskiego-Panstwa-Pod.html>
03.05.2024, 01:38

98. urodziny Wandy Bortkiewicz ps. „Basia” - żołnierza oddziałów Polskiego Państwa Podziemnego, sanitariuszki i łączniczki, więzionej po wojnie w więzieniu w Olsztynie

Z okazji rocznicy urodzin z jubilatką spotkał się prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki. Podczas wizyty u Wandy Bortkiewicz wraz z kwiatami i życzeniami przekazał wyrazy czci i podziwu dla pełnej poświęcenia służby w konspiracji oraz niezłomnej i szlachetnej postawy, stanowiącej wzór dla młodszych pokoleń.

{ GALERIA:616237-616238-616241-616243-616244-616246 }

Wanda Bortkiewicz, z domu Czyżewska, ps. „Basia”, „Barbara Zakrzewska”, urodziła się 26 sierpnia 1923 roku w rodzinie ziemiańskiej na Wileńszczyźnie. Należała przed wojną do Sodalicii Mariańskiej i harcerstwa, które to, obok rodziny i szkoły, ukształtowały jej patriotyczną postawę.

W czasie wojny nabrała przekonania, że pomoc chorym i rannym jest jej powołaniem. Została sanitariuszką pierwszego oddziału partyzanckiego powstałego na Wileńszczyźnie pod dowództwem por. Antoniego Burzyńskiego „Kmicica”. Wzięła udział w ataku na Duniłowicze, przeszła szkolenia sanitarne, medyczne i wojskowe. Razem z nią szkoliły się m.in. Lidia Lwow „Lala” i Janina Wasiołój „Jachna”. Oddział Burzyńskiego został rozbity 26 sierpnia 1943 roku wskutek zasadzki przeprowadzonej przez jednego z przywódców sowieckiej partyzantki, Fiodora Markowa, a „Kmicic” i prawie 80 jego żołnierzy zginęli z rąk Sowietów.

„Basi” udało się przedostać do Wilna, gdzie otrzymała zadanie zajmowania się rannymi żołnierzami w prywatnych mieszkaniach. Jej pacjentem był m.in. ranny w płuco major Stefan Świechowski „Sulima”. Zadania, które wykonywała, były niezwykle trudne, bo oprócz zajmowania się rannymi żołnierzami musiała też przestrzegać zasad konspiracji, by nie dopuścić do wpadki i aresztowania. Pracowała później w wileńskim Szpitalu Czerwonego Krzyża przy ulicy Mostowej pod kierunkiem dr. Zdzisława Kieturakisa, dzięki nabytemu doświadczeniu pełniąc rolę pielęgniarki.

W Wilnie cudem odnalazła matkę, z którą nie miała wcześniej kontaktu, i wobec narastającego terroru sowieckiego zdecydowała się wraz z nią opuścić rodzinne strony. Rodzina Czyżewskich osiedliła się w Morągu, a wkrótce Wanda podjęła naukę w szkole

pielęgniarsko-położniczej w Gdańsku. Tu nawiązała kontakt ze znajomymi partyzantami wileńskimi – żołnierzami por. „Kmicica” i mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”. Została łączniczką, a w domu rodziców w Morągu utworzyła punkt kontaktowy żołnierzy 5. Brygady Wileńskiej AK, którzy nie złożyli broni i podjęli walkę z nowym okupantem.

8 lipca 1946 roku ubecy założyli w mieszkaniu państwa Czyżewskich w Morągu kocioł. W ciągu trzech dni wygarnęli prawie trzydzieści osób. „Basię” aresztowali w Olsztynie i zamknęli w tamtejszym więzieniu. Sprawczynią wstyp w roku 1946 w Olsztynie i w wielu innych miejscowościach, w tym w Morągu, była jedna z najbardziej zaufanych osób „Łupaszki”, jego łączniczka, Regina Żylińska-Mordas ps. „Regina”, która wydała na śmierć kilkudziesięciu żołnierzy „Łupaszki”, w tym także sanitariuszkę Danutę Siedzikównę „Inkę”.

„Basia” została oskarżona o przynależność „do nielegalnej organizacji Armii Krajowej” – oddziału mjr Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” oraz o „dokonywanie napadów na żołnierzy Armii Czerwonej i Ludowego Wojska Polskiego”. Mimo brutalnego śledztwa nie przyznała się.

9 maja 1947 roku, po tygodniowej rozprawie, wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Olsztynie „Basia” została uniewinniona z braku dowodów winy.

Po wyjściu z więzienia ukończyła szkołę dla pielęgniarek i położnych w Białymstoku. W 1950 roku wyszła za mąż za lekarza – Ludwika Bortkiewicza, z którym wychowała czworo dzieci. W 1985 roku pani Wanda Bortkiewicz nawiązała pierwsze kontakty z dawnymi przyjaciółmi od „Kmicica” i „Łupaszki” i utrzymywała je przez wiele lat.

O Wandzie Bortkiewicz można przeczytać w wydanej przez IPN książce Dariusza Jarosińskiego [Ta nasza wolność. Reportaże historyczne.](#)

Wanda Bortkiewicz z d. Czyżewska, ps. „Basia”